

سلام‌های آخر نماز خطاب به چه کسی است؟

پاسخ:

به طور معمول در انتهای نماز ۳ سلام داده می‌شود که در ادامه به بررسی مخاطبان هر کدام

می‌پردازیم:

سلام اول:

خطاب سلام اول نماز روشن است:

السلام عليك ايها النبي ورحمة الله وبركاته

البته در بعضی روایات سلام به اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله هم ذکر شده است:

السلام عليك أيها النبي ورحمة الله وبركاته السلام على محمد بن عبد الله خاتم النبيين السلام على الأئمة

الراشدين المهديين السلام على جميع أنبياء الله ورسله وملائكته

من لا يحضره الفقيه - الشيخ الصدوق - ج ۱ ص ۳۱۹

سلام دوم:

خطاب سلام دوم به خودمان و بندگان صالح خداوند است:

السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين

از افرادی که داخل در عباد الله الصالحين هستند انبیاء و اولیاء و مؤمنان هستند که به برخی از آنها

اشاره می‌شود:

حضرت ابراهیم:

وَمَنْ يَرْعُبْ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ

سوره بقره آیه ۱۳۰

حضرت عیسی و زکریا و یحیی و الیاس:

وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ

سوره انعام آیه ۸۵

حضرت اسحاق:

وَبَشِّرْنَاهُ بِإِسْحَاقَ نَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ

سوره صافات آیه ۱۱۲

حضرت ابا الفضل العباس سلام الله عليه:

در زیارتنامه حضرت ابا الفضل سلام الله عليه كه از معصومین عليهم السلام رسیده است، چنین می

خوانیم:

السلام عليك أيها العبد الصالح

تهذیب الأحكام - الشيخ الطوسي - ج ۶ ص ۶۶

مؤمنان:

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَئِكَ مِنَ

الصَّالِحِينَ

سوره آل عمران آیه ۱۱۴

اجنه مؤمن:

وَأَنَا مِنَ الصَّالِحِينَ وَمِمَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرَائِقَ قَدَدًا

سوره جن آیه ۱۱

سلام سوم:

ظاهر خطاب سوم سلام مبهم است.

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

در روایتی که در تشریح این سلام آمده است چنین بیان شده است:

حضرت فرمودند که چون صلوات بر خود و بر اهل بیت خود فرستادم التفات نمودم دیدم که فرشتگان و مرسلان و انبیاء در عقب من صف زده بودند خطاب به من رسید که یا محمد بر ایشان سلام کن پس گفتم السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

لوامع صاحبقرانی (شرح الفقیه) (فارسی) - محمد تقی المجلسی (الأول) - ج ۴ ص ۱۲۷

در این روایت مخاطب این سلام ملائکه معرفی شده است.

در روایت دیگری آمده است:

قال الصادق علیه السلام معنی التسلیم فی دبر کل صلاة معنی الأمان أي من اتى بأمر الله تعالى وسنه

نبیه خاضعا خاشعا فيه فله الأمان من بلاء الدنيا والبراءة عذاب الآخرة

مصباح الشریعة ومفتاح الحقیقة - المنسوب للإمام الصادق (ع) - ص ۹۵

معنای سلام در انتهای نماز، امان است؛ یعنی کسی که امر خداوند و سنت پیامبر صلی الله علیه و آله را

با اخلاص و خشوع انجام می دهد، برای او از بلای دنیا امان و از عذاب آخرت نجات است.

از این روایت برداشت می شود که مخاطب این سلام تمامی مؤمنان هستند که به اطاعت خداوند

مشغول هستند.